

PYHÄJOKI

LIITE ²

Pyhäjoen kunnan tarkastuslautakunnan

päätökseen 29.5 2019 § 21

Pöytäkirjantarkastajien nimikirjaimet:

M.N.

Pyhäjoen kunta

Arviointikertomus 2018

SISÄLLYSLUETTELO

1. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA.....	3
2. EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI.....	3
3. TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	4
3.1. Strategiset tavoitteet.....	4
3.2. Toiminnalliset tavoitteet.....	5
3.2.1 Tavoitteiden toteutuminen painopistealueilla.....	5
Kunnanhallitus.....	5
Hallintopalvelut.....	5
Sosiaali- ja terveystoimet.....	5
<i>Vanhuspalvelut</i>	5
<i>Perusturvan kokonaisuus</i>	5
Sivistyslautakunta.....	6
<i>Varhaiskasvatus</i>	6
Tekninen lautakunta.....	7
3.3. Taloudelliset tavoitteet.....	9
3.4 Investoinnit.....	10
4. HENKILÖSTÖ.....	11
5. KUNTAKONSERNILLE ASETETTujen TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN.....	11
Pyhäjokisuun Vesi Oy.....	11
Konsernin kokonaisuus.....	12
6. TALOUDEN TASAPAINOTTAMISEN ARVIOINTI	12
7. MUUT HAVAINNOT.....	12
8. YHTEENVETO.....	13

1. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA

Tarkastuslautakunnan tehtävät on määritelty kuntalain 121 §:ssä. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on mm. arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla, arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä.

Pyhäjoen kunnanvaltuusto on valinnut tarkastuslautakuntaan vuosiksi 2017-20 seuraavat henkilöt:

jäsen

Virkkunen Mauri pj
Nousiainen Matti vpj
Tuomikoski Marjaana
Kippola Toni
Sarpola Päivi

varajäsen

Koskela Mikko
Isotalus Marja
Kangas Pirjo
Salmivuori-Väänänen Kaisa
Hämäläinen Jaana

Lautakunnan sihteerinä on toiminut tilintarkastaja Risto Hyvönen HT, JHT.

Tarkastuslautakunta on syksyllä 2017 laatinut arviointisuunnitelman toimikaudelleen. Tarkastuslautakunnan arviointityön painopistealueina vuonna 2018 on kunnanhallituksen alaisista toiminnoista hallintopalvelut, tekninen lautakunta ja sivistyslautakunnan alaisista toiminnoista varhaiskasvatus. Lisäksi hyvinvointikuntayhtymän toiminnoista lautakunta on tutustunut Pyhäjoen vanhuspalveluihin.

Arvioinnin suorittamiseksi lautakunta on kokoontunut yhteensä 5 kertaa, kuullut toiminnasta vastaavia viranhaltijoita ja tutustunut mahdollisuuksien mukaan arvioitavia toimintoja koskeviin vertailutietoihin.

Kunnanhallitus on hyväksynyt toimintakertomuksen 25.3.2019. Toimintakertomus on osaltaan ollut arviointityön perustana.

2. EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHTYJEN TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Vuoden 2017 arviointikertomus on merkitty tiedoksi kunnanvaltuustossa 20.6.2018 ja päätetty saattaa arviointikertomukseen sisältyneet havainnot kun-

nanhallituksen valmisteltavaksi. Kunnanhallitus on käsitellyt arviointikertomuksen kokouksessaan 9.10.2018 ja saattanut vastineet valtuustoon 25.10.2018.

3. TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

3.1. Strategiset tavoitteet

Uusi strategia - Pyhäjoella virtaa 2030 - on vahvistettu valtuustossa 31.1.2018. Strategiaan sisältyy arviointikriteerit, jotka ovat toteutuneet seuraavasti.

Kriteeri	2016	Tot 18	arvio 2018	2025	2030
Asukasmäärä	3200	3146	3300	3700	4200
Yritysten toimipaikat	250	260	260	300	350
Työpaikkaomavaraisuus	66 (2014)	71(16)	80	100	100
Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu	112,9	116 (17)	111	105	100
Kuntalaisten tyytyväisyysarvio	-		4	4	4
Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa	68,3			70	70
Kriisikuntamittarit (yksikään arvo ei toteudu)	1	1	1	0	0
Henkilöstön tyytyväisyys	8,39			8,5	8.5

Arviointikriteereistä asukasmäärä ja sairastavuusindeksi ovat kehittymässä tavoitellusta vastakkaiseen suuntaan, kriisikuntamittareista edelleen konsernin suhteellinen velkaantuneisuus (69 %) ylittää raja-arvon 50 %. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan sekä kuntalaisten että henkilöstön tyytyväisyyttä on seurattava.

Muista kehitystä kuvaavista indekseistä työllisyystilanne kehittyi Pyhäjoella seuraavasti:

	Työttömien osuus työvoimasta						Muutos
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Pyhäjoki	10,6	11,0	10,2	10,7	9,4	8,0	+1,4
Pohjois-Pohjanmaa	13,6	14,6	15,4	14,7	13,2	10,8	+2,4
Koko maa	11,3	11,4	13,4	13,2	11,5	9,7	+1,8

Vuositasolla Pyhäjoen työllisyystilanne oli keskimääräistä parempi, mutta työllisyys parantui vuosina 2017-18 keskimääräistä hitaammin.

Strategisten tavoitteiden toteutuminen odottaa edelleen Fennovoima Oy:n ydinvoimahankkeen lopullisia päätöksiä ja rakentamisen käynnistymistä.

3.2. Toiminnalliset tavoitteet

3.2.1 Tavoitteiden toteutuminen painopistealueilla

Kunnanhallitus

Kunnanhallituksen tehtävistä lautakunnan arvioinnin kohteena olivat hallintopalvelut.

Hallintopalvelut

Hallintopalveluihin kuuluu yleishallinto sekä hallinto- ja talouspalvelut. Yleishallinnon kustannukset koostuvat yhteistoimintakorvauksista ja yleisavustuksista. Hallinto- ja talouspalvelut on varsinainen toiminnallinen yksikkö, jossa on kaikkiaan 10 työntekijää.

Yleishallinnon tavoitteet liittyivät avustuksia koskeviin sopimuksiin, joita ei tehty kattavasti. Hallinto- ja talouspalvelujen tavoitteista määräaikojen noudattaminen toteutui, sähköinen palkkalaskelma (tavoitteena yli 90 %) toteutui (94 %), asiahallinnan käyttöönotto ei toteutunut, asian valmisteku siirtyi vuodella, hyvin hoidettuja kokouksia koskeva tavoite on toteutunut, koska negatiivista palautetta ei ole tullut. Hallintopalveluiden toimintakate ylittyi noin 3 t€.

Ongelmana toiminnassa ovat sijaisuusjärjestelyjen puutteellisuus. Muutokset ja uusien asioiden käyttöönottojen haasteellisuus ”omien töiden” ohella.

Sosiaali- ja terveystalvet

Sosiaali- ja terveystalvetuista lautakunta tutustui Pyhäjoen vanhuspalveluihin. Lisäksi lautakunta on tarkastellut palvelujen kokonaiskehitystä.

Vanhuspalvelut

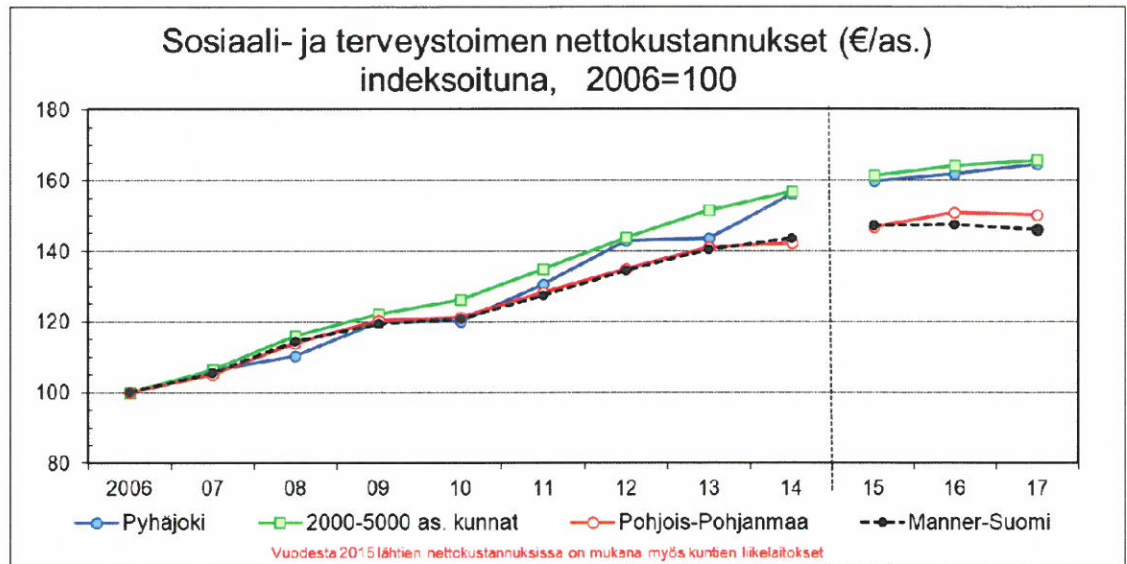
Vanhuspalvelut oivat edellisvuonna tarkastuslautakunnan painopistealueena. Vanhuspalveluista ja niiden laadusta koko valtakunnan tasolla käydyn keskustelun perusteella tarkastuslautakunta palasi asiaan ensisijaisesti omavalvonnan näkökulmasta.

Omavalvontasuunnitelmassa käsitellään tarkasti hoidon järjestämistä ja se päivitetään vuosittain. Ohjeistuksessa käsitellään mm. suhtautumista hoidettaviin ja mitoitusta. Jokikartanossa ollaan järjestelmässä vuorohtoa uudelleen siten, että tilapäishoidossa olevat asiakkaat ovat omalla osastollaan. Hoitajamitoitus Jokikartanossa on 0,55, mikä tarkasteluajankohtana oli kuntayhtymän alhaisin. Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan hoitajamitoitusta tulee parantaa ja kiinnittää huomiota myös Jokikartanon tilojen turvallisuuteen ja ajanmukaisuuteen.

Perusturvan kokonaisuus

Hyvinvointikuntayhtymän tuottamien sosiaali- ja terveystalvetujen kehityksen merkitys kunnan talouden kannalta on olennainen, koska niiden osuus kunnan

toimintakatteesta on 51,5 % (edellisenä vuonna 50,3 %). Siksi myös tarkastuslautakunta seuraa kustannusten kehittymistä. Sosiaali- ja terveystoimen kustannukset ovat kehittyneet seuraavan kaavion mukaisesti.

Sosiaalipalvelut siirtyivät kuntayhtymän hoidettavaksi vuoden 2011 alusta. Kaavion mukaan kustannuskehitys ei alkuvuosina ollut kilpailukykyinen muihin kuntiin verrattuna, mutta vuoden 2013 jälkeen kustannuskehitys on noudatellut pienkuntien kehitystä. Vuoden 2018 asukaskohtaiset kustannukset vähenivät 0,3 %.

Sosiaali- ja terveystoimen palvelut ostetaan pääosin hyvinvointikuntayhtymältä. Varauksista määrärahoista toteutui 97,1 % ja määrärahat alittuivat 304 t€. Kunnan omaksi tehtäväksi jääneet sosiaali- ja terveystoimen määrärahat alittuivat 12 t€, 6,1 % ja ympäristöterveydenhuollon alitus oli 7 t€, 9,5 %.

Sivistyslautakunta

Sivistyslautakunnan toiminnoista lautakunnan painopistealueena oli varhaiskasvatus.

Varhaiskasvatus

Toiminnallisesti varhaiskasvatus on organisoitu kahteen päiväkotiin ja neljään perhepäiväkotiin. Vastuualueeseen kuuluu lisäksi kodinhoidontuki sekä lasten leikkitoiminta.

Talousarviossa on esitetty seuraavat tavoitteet:

- Kustannukset hoitopäivää kohti eivät kasva kustannuskehitystä nopeammin
- käyttöaste (hoitopäivät/hoitopaikat) kasvaa edellisestä vuodesta
- arviointikyselyn mukaan tyytyväisyys kouluarvosanoilla vähintään 8
- varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelmasta vähintään 90 % samaa mieltä
- yhteiset tapahtumat lisääntyvät edellisestä vuodesta
- kehityskeskustelut systemaattisesti käytössä

- koulutuspäivät yli 1/htv

Tavoitteista on toteutunut vain tyytyväisyys toimintaan, kehityskeskustelut ja tapahtumien lisääntyminen.

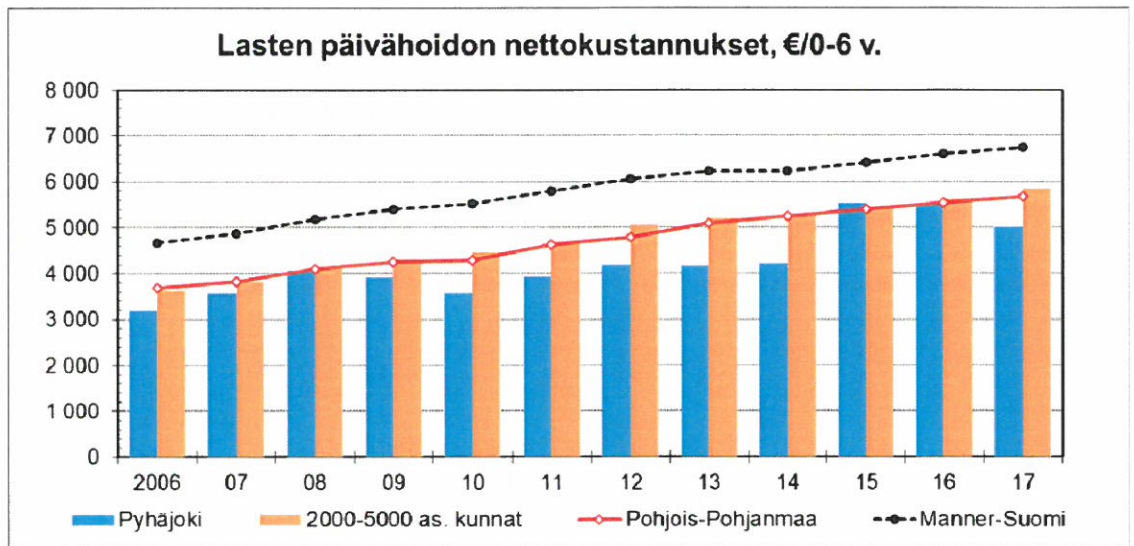
Määrätavoitteet ovat toteutuneet seuraavasti.

<i>Varhaiskasvatus</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>ta 18</i>	<i>muutos</i>	<i>tot.aste</i>
Hoitopaikkoja	140	129	111	-7,9	116,2
Käyttökustannukset/hoitopaikka	7770	10165	10842	30,8	93,8
Käyttökustannukset/hoitopäivä	71	94,8	73,01	33,5	129,8
Hoitopäivät	19461	17620		-9,5	

Hoitopäiväkohtaiset kustannukset kasvoivat tavoitteiden vastaisesti. **Hoitopäivien vähentyessä mm. henkilöstökulut kasvoivat yli 20 %.**

Palautekyselyn mukaan laatuun ollaan tyytyväisiä.

Verrattaessa muihin kuntiin Pyhäjoen kustannukset ovat kehittyneet seuraavasti.

Toimialan oman käsityksen mukaan onnistunutta on ollut perheiden tarpeisiin vastaaminen työvuorojen osalta. Haasteena on erityisvarhaiskasvatus sekä pätevät varhaiskasvatuksen opettajat ja vuorohoito.

Tekninen lautakunta

Teknisen lautakunta oli kokonaisuutena painopistealueena. Edellisenä vuonna arvioitiin kiinteistötointa ja lämpölaitosta.

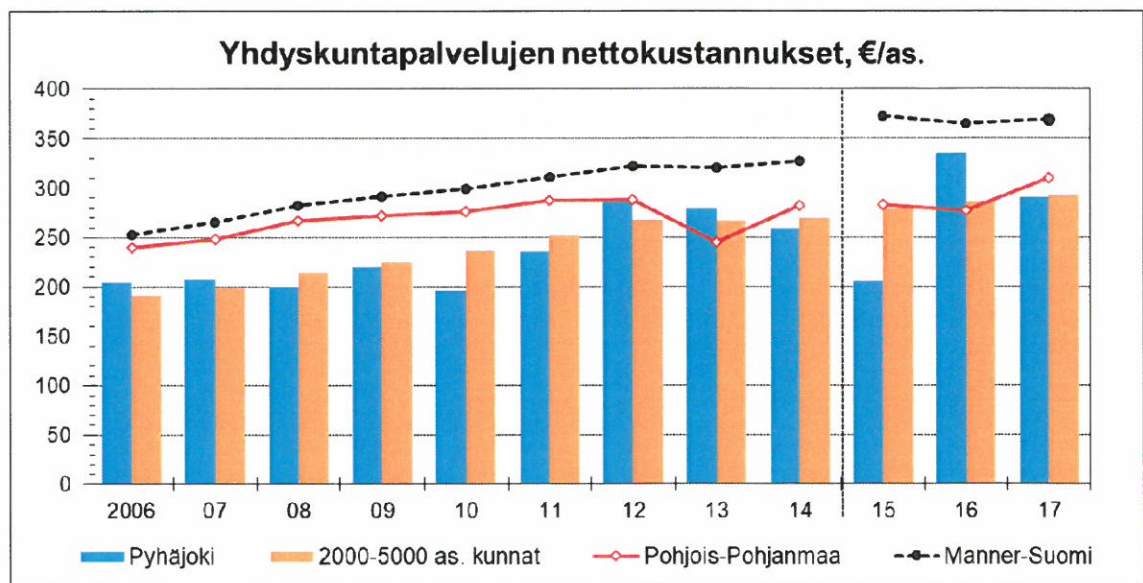
Talousarviossa oli seuraavia tavoitteita:

- Vakinaisen henkilöstön kanssa käydään kehityskeskustelut vähintään kerran vuodessa
- Kilpailutettavien urakoiden kustannukset pysyvät hallussa, Lisä- ja muutostyökustannukset keskimäärin < 10%
- Raportti tehdyistä peruskorjauksista kaavateiden kunnossapitoon liittyen
- Lautakunta on hyväksynyt avustustoiminnan periaatteet
- Lautakunta osallistuu yksityistieasioita käsitteleviin koulutuksiin
- Ympäristönhoidon yleissuunnitelmasta on teetetty toteutussuunnitelmia vähintään 2
- Ympäristön viihtyisyys ja ilme on parantunut, palautekysely?

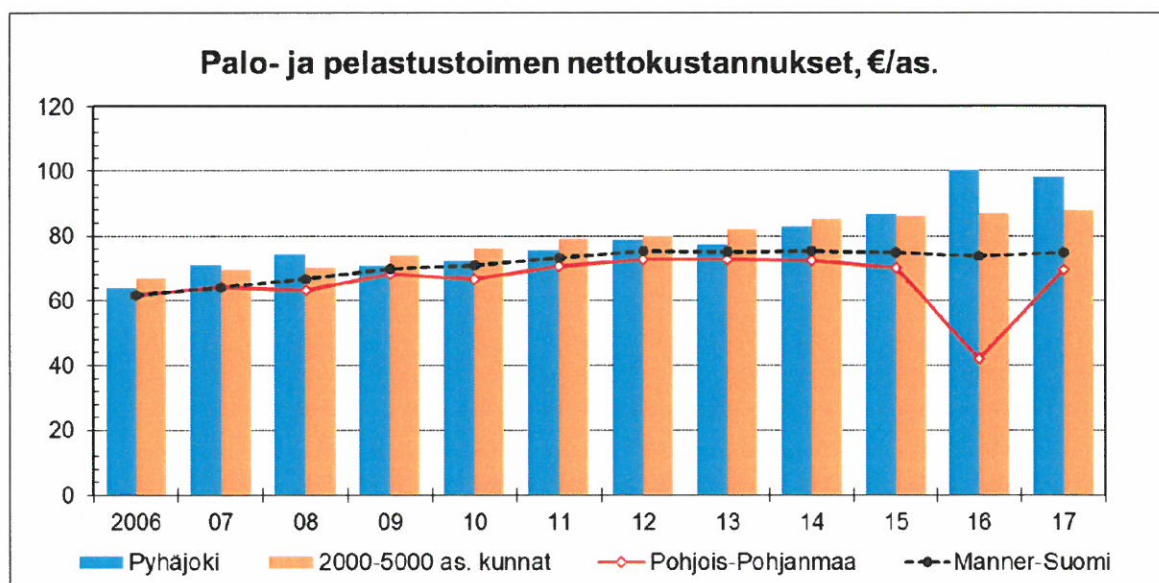
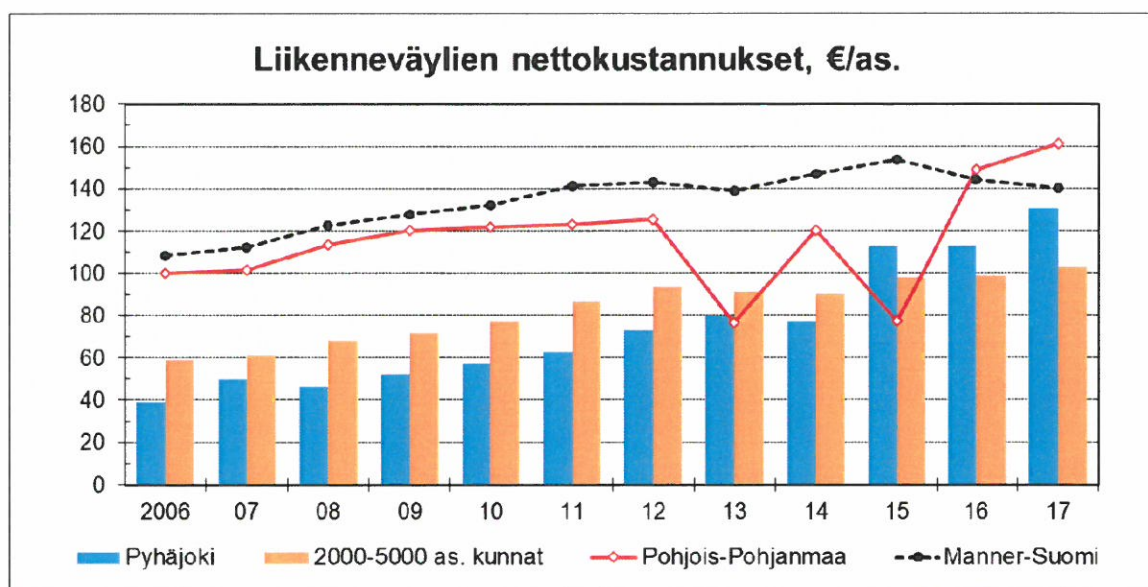
Lautakunnan saaman tiedon mukaan kehityskeskusteluja ei ole käyty kattavasti. Urakoiden lisätöiden kustannukset ei ollut mahdollista arvioida, koska varsinaisia urakoita ei ollut päättynyt, kaavateiden peruskorjauksia ei ole tehty, yksityistieiden avustusperiaatteita ei ole käsitelty, mutta koulutuksiin on osallistuttu, ympäristöä koskevaa palautekyselyä ei ole tehty.

Toiminnot ovat toteutuneet talousarviota noudattaen rakennus- ja ympäristövalvontaa lukuun ottamatta, jossa rakennusvalvonnan tulojen alittumisesta johtuen toimintakate ylittyi yli 100 t€.

Pitkällä tähtäimellä teknisen toimen kustannukset (yhdyskuntasuunnittelu, rakennusvalvonta, ympäristön huolto, liikenneväylät, puistot ja yl. alueet sekä palo- ja pelastustoimi. Vuodesta 2015 lähtien yhdyskuntapalveluissa on näiden lisäksi tehtäväluokat vesihuolto, jätehuolto, energihuolto sekä joukkoliikenne) ovat kehittyneet suhteessa vertailuryhmiin seuraavasti.

Palveluista liikenneväylät sekä palo- ja pelastustoimi ovat kehittyneet seuraavasti.

Toimialan oman käsityksen mukaan hyvin hoidettua on hankkeiden ja projektien toteuttaminen ja lupatoiminnot. Kiinteistöjen osalta epävarmuus tulevasta on haaste.

Positiivisena havaintona tekniseen toimialaan liittyen on lämpölaitoksen ylijäämäinen tulos vuonna 2018.

3.3. Taloudelliset tavoitteet

Määrärahoja (sitovuustasomääritystä) on ylitetty yhteensä 237 t€ (edellisenä vuonna 376 t€). Ylityksistä käyttötalousosaan kohdistuu 90 t€ (sivistysosaston menot 57 t€ ja teknisen osaston tulot 33 t€). Tuloslaskelmaosan ylitys johtui sitovan vuosikatteen alittumisesta.

Toimintakulut ovat kasvaneet 2,2 %. Kuntien toimintamenojen kasvu oli 3,4 % ja kuntien kustannusindeksi on kasvanut 1,7 %, joten Pyhäjoen kehitys ylittää indeksin, mutta alittaa keskimääräisen muutoksen.

Toimintakate kasvoi 591 t€ (2,9 %, koko maan kasvu oli 3,8 %). Verotulot kasvoivat 293 t€ ja valtionosuudet vähentyivät 375 t€. Lisäksi rahoituserien nettomuutos oli 482 t€, joten vuosikate vähentyi edellisestä vuodesta noin 1,1 M€. Vuosikate ei riittänyt poistoihin (vuosikate/poistot 25 %) eikä investointeihin (tulorahoitus 28 %). Tulosta heikensivät lisäksi lisäpoistot, minkä johdosta alijäämä on 2,0 M€.

Yhteenveto tulos- ja rahoituslaskelman tunnusluvuista on esitetty seuraavassa taulukossa.

Tulos- ja rahoituslaskelman tunnusluvut	2014	2015	2016	2017	2018	koko maa ¹
Vuosikate euroa/asukas	659	821	385	571	216	384
Vuosikate % poistoista	327	297	166	211	25	99
Investointien tulorahoitus %	125	143	64	51	28	67
Toim. ja inv. rahavirran kertymä 5 vuodelta, €/ase	-	472	218	126	-684	-254
Kassan riittävyys, pv	121	119	114	101	97	32

Pyhäjoen tunnusluvut olivat keskimääräistä heikompia vuonna 2018 maksuvalmiutta lukuun ottamatta. Kaikkien tunnuslukujen kehityssuunta oli heikkenevä.

Yhteenveto taseen tunnusluvuista on esitetty seuraavassa taulukossa.

Taseen tunnusluvut	2014	2015	2016	2017	2018	koko maa
Omavaraisuus %	58,2	60,6	61,5	59,8	55,7	56
Velat ja vastuut % käytötuloista (suht. velka)	51,9	48,6	50,1	55,0	59,4	60
Lainakanta/asukas	2992	2910	2932	3212	3338	3052
Kertynyt ylijäämä/as.	3135	3758	3939	4237	3658	2100

Velkaantumista kuvaavat tunnusluvut heikkenivät edellisen vuoden tapaan etenkin suhteellisen velkaantuneisuuden osalta.

3.4 Investoinnit

Investointien kokonaismäärä oli talousarvion mukaan 3,3 M€ ja niihin käytettiin 3,2 M€. Investointeihin käytettiin Pyhäjoella noin 1000 euroa asukasta kohti, mikä on noin 70 % keskimääräistä enemmän. Merkittävin hanke oli vanhatien peruskorjaus, 1,5 M€.

¹ Koko maan tiedot perustuvat ennakkotietoihin tai edellisen vuoden perusteella arvioituihin tietoihin

4. HENKILÖSTÖ

Vuonna 2018 henkilöstön määrän kasvu oli 7. Vakituisen henkilökunnan määrä kasvoi 11 henkilöllä.

Sairauspoissaolojen määrä henkilötyövuotta kohti laskettuna kasvoi 13,3 päiväästä 17,3 päivään, eikä talousarvion tavoitetasoa (<13) ei saavutettu. **Myös muut henkilöstöä koskevat tavoitteet (kehityskeskustelut, työn vaativuuden arviointi ja tehtäväkuvaukset) jäivät edellisvuoden tapaan toteutumatta.**

Henkilöstöyhteistyöhön ja työhyvinvointiin tulee kiinnittää huomiota.

5. KUNTAKONSERNILLE ASETETTUIJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Tarkastuslautakunnan painopistealueena oli vuonna 2018 Pyhäjokisuun Vesi Oy.

Pyhäjokisuun Vesi Oy

Yhtiön tehtävä ja toiminta on merkittävä osa kuntakonsernia. Yhtiö vastaa vesihuoltolaitoksena vesihuollosta lähes koko kunnan alueella, sekä viemäröinnistä ja jäteveden puhdistuksesta valtuuston hyväksymän toiminta-alueen puitteissa. Tavoitteena on, että yhtiö suoriutuu hyvin perustehtävästään ja tukee investoinneilla kunnan kehittämishankkeita. Henkilökuntaa yhtiössä on 7. Vedenhankinta tapahtuu pääosin ostamalla, oman tuotannon osuus on alle 1 %. Verkostoa on noin 380 km. Vesijohtoverkoston piirissä olevien osuus on lähes 100 %, viemäriverkoston piirissä on noin 36 %.

Strategiset päämäärät esimerkiksi itsekannattavuudesta ovat toteutuneet. Jäteveden tulos ja veden tulos ovat molemmat lähellä nolaa, joten veden käyttäjät eivät subventoi jäteveden käyttöä. Veden ja jäteveden hinta on keskitasoa.

Omistajaohjaus konkretisoituu kuituverkkohankkeessa. Kunta on velvoittanut yhtiön selvittämään ja toteuttamaan kuituverkkohankkeen. Hankkeen kustannusarvio on noin 2,7 M€. Liittyjiä edellytetään olevan vähintään 900 hankkeen toteuttamiseksi, liittymätilauksia on tällä hetkellä yli 400. Hanke toteutuu erillisenä yhtiönä.

Kunnan ja vesiyhtiön tunnuslukuja vertailtaessa on aiheellista nostaa esille suhteellinen velkaantuneisuus (=ainoa kriisikuntakriteerit ylittävä tunnusluku), jonka arvo on kunnalla 55 %, konsernilla 69 % ja vesiyhtiössä 576 %).

Lietteiden kuljetusten järjestämisessä haja-asutusalueiden kiinteistöiltä on puutteita.

Konsernin kokonaisuus

Kokonaisuutena konsernin tunnusluvut poikkeavat kunnan tunnusluvuista. Toimintatuottojen osuus toimintakuluista on konsernissa 50 % (edellinen vuosi 51) ja kunnassa 12 % (13 %), konsernin vuosikate on noin 300 €/asukas parempi kuin kunnassa, mutta myös lainakanta asukasta kohti on noin 2800 € (edellisenä vuonna 2500 €) suurempi. Poikkeamat ovat odotusten mukaisia.

Konsernin merkitys kunnan talouden tarkastelussa on kasvamassa. Seuraavassa on vertailtu konsernin tunnuslukuja vuoden 2017 tietojen perusteella.

<i>Konsernin tunnusluvut 2017</i>	<i>Pyhä- joki</i>	<i>2-5000 as. kun- nat</i>	<i>P- Poh- janmaa</i>	<i>Koko maa</i>
Toimintakate, €/as.	-6 038	-6 013	-5 066	-4 731
Vuosikate, €/as.	884	753	916	1 077
Vuosikate % poistoista	161	133	139	143
Tilikauden tulos, €/as.	334	183	260	338
Investointien tulorahoitus, %	39	87	89	83
Toim. ja invest. rahavirta, €/as.	-616	15	30	-74
Kassan riittävyys, pv	66	42	47	45
Omavaraisuusaste, %	44,1	44,0	44,6	44,4
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	66,2	49,1	66,5	78,7
Lainakanta, €/as.	5 789	4 296	4 929	6 299
Kertynyt yli-/alijäämä, €/as.	4 904	1 515	2 435	2 254

Kunnan tunnusluvut eivät ratkaisevasti poikkea vertailuryhmien luvuista.

6. TALouden TASAPAINOTTAMISEN ARVIOINTI

Pyhäjoen kunnassa ei ole erityistä tarvetta talouden tasapainottamiseen. Talouden lakisääteinen tasapainottamistarve tulee silloin, kun talousarviossa on kattamatonta alijäämää. Pyhäjoen kunnan taseen osoittama ylijäämä on 11,5 M€ ja se on 4237 euroa/asukas eli noin kaksinkertainen kuntien keskiarvoon verrattuna.

7. MUUT HAVAINNOT

Toimialojen riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa on mahdollista kehittää systemaattisella toimialakohtaista riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan selontekoa.

8. YHTEENVETO

Arviointikertomuksessa on esitetty **lihavoituna** ne kohdat, joihin lautakunta kiinnittää erityistä huomiota ja edellyttää, että kunnanhallitus antaa ko. kohdistavien selvitysten valtuustolle.

Pyhäjoella 29. toukokuuta 2019

Virkkunen Mauri
puheenjohtaja

Nousiainen Matti
varapuheenjohtaja

Kippola Toni

Tuomikoski Marjaana

Sarpola Päivi